

En kompletterande bestämmelse om villkor som andra länder ställer upp vid informationsutbyte om brott

Innehåll

Sammanfattning	2
1 Förslag till lag om ändring i brottsdatalagen (2018:1177)	3
2 Frågan om villkor vid informationsutbyte	4
3 Tidigare gällde EU:s dataskyddsrambeslut	6
4 Nya bestämmelser efter dataskyddsreformen	8
4.1 Dataskyddsdirektivet har ersatt rambeslutet	8
4.2 Brottsdatalagen genomför dataskyddsdirektivet	9
5 En kompletterande bestämmelse föreslås.....	10
6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	13
7 Konsekvenser av förslaget	14
8 Författningskommentar	15

Sammanfattning

I promemorian föreslås det att brottsdatalagen ska kompletteras med en bestämmelse om vad som gäller när en svensk myndighet har fått personuppgifter från en annan medlemsstat i EU eller ett EU-organ och det finns villkor som begränsar möjligheten att använda uppgifterna. Det föreslås att svenska myndigheter i sådana fall ska följa villkoren oavsett vad som är föreskrivet i lag eller annan författning. Genom förslaget säkerställs det att Sverige fullt ut kan delta i det europeiska informationsutbytet på brottsdatalagens område.

Ändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2022.

1 Förslag till lag om ändring i brottsdatalagen (2018:1177)

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsdatalagen (2018:1177)

dels att rubriken närmast före 2 kap. 20 § ska lyda ”Överföring av personuppgifter till eller från en annan medlemsstat”,

dels att det ska införas en ny paragraf, 2 kap. 20 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

20 a §

Om en svensk behörig myndighet har fått personuppgifter från en annan medlemsstat eller ett EU-organ och det finns villkor som begränsar möjligheten att använda uppgifterna, ska svenska myndigheter följa villkoren oavsett vad som är föreskrivet i lag eller annan författning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2 Frågan om villkor vid informationsutbyte

Sverige deltar i internationellt samarbete för att bekämpa och lagföra brott och verkställa straffrättsliga påföljder. Samarbetet innebär inte sällan att personuppgifter överförs mellan svenska myndigheter och utländska myndigheter eller internationella organisationer. Svenska myndigheter kan både ta emot och dela med sig av uppgifter.

När utländska myndigheter eller internationella organisationer överför personuppgifter till en svensk myndighet är det inte ovanligt att de ställer upp särskilda villkor om hur uppgifterna får användas. Det kan handla om t.ex. för vilka ändamål uppgifterna får användas eller hur länge de får bevaras. Att svenska myndigheter följer sådana villkor är i regel en förutsättning för att få ta del av uppgifterna.

De villkor som ställs upp har inte alltid en motsvarighet i svensk rätt. Vid en tillämpning av svensk rätt kan en myndighet alltså vara fri, eller i vissa fall rentav skyldig, att använda uppgifterna på ett sätt som står i strid med villkoren, t.ex. genom att använda dem för andra ändamål än det som har angetts eller bevara dem under längre tid.

Det finns flera lagar som anger vad som gäller när en svensk myndighet får personuppgifter från en utländsk myndighet eller en internationell organisation och det finns villkor om hur uppgifterna får användas. Två exempel är lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål och lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete. Enligt dessa lagar ska svenska myndigheter följa de villkor som har ställts upp oavsett vad som annars är föreskrivet i lag eller annan författning. Bestämmelserna syftar till att svenska myndigheter effektivt ska kunna delta i internationellt samarbete.

Brottsdatalogen (2018:1177) trädde i kraft den 1 augusti 2018. Lagen gäller när vissa myndigheter behandlar personuppgifter i syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda

eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder. Den gäller också när behöriga myndigheter behandlar personuppgifter i syfte att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. I brottsdatalagen finns en bestämmelse som innebär att svenska myndigheter ska följa villkor som ett tredjeland eller en internationell organisation ställer upp, oavsett vad som är föreskrivet i lag eller annan författning. Det finns däremot ingen bestämmelse om att svenska myndigheter ska följa villkor som en annan medlemsstat i EU eller ett EU-organ ställer upp. Med medlemsstat i EU avses i lagen även Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz. En sådan bestämmelse gällde tidigare, enligt lagstiftning som numera har upphävts, och frågan är om en motsvarande bestämmelse bör införas i brottsdatalagen.

3 Tidigare gällde EU:s dataskyddsrambeslut

Inom EU finns sedan länge ett polisiärt och straffrättsligt samarbete. Samarbetet innebär att personuppgifter i vissa fall överförs mellan medlemsstaterna. För sådana överföringar gällde tidigare rådets rambeslut 2008/977/RIF av den 27 november 2008 om skydd av personuppgifter som behandlas inom ramen för polissamarbete och straffrättsligt samarbete (dataskyddsrambeslutet). Dataskyddsrambeslutet genomfördes i svensk rätt bl.a. genom lagen (2013:329) med vissa bestämmelser om skydd för personuppgifter vid polissamarbete och straffrättsligt samarbete inom Europeiska unionen (2013 års lag).

Dataskyddsrambeslutet gällde bl.a. när personuppgifter fördes över mellan medlemsstaterna i syfte att förebygga, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder. I artikel 12.1 föreskrevs en skyldighet för den överförande medlemsstaten att informera mottagaren om eventuella särskilda begränsningar enligt den överförande medlemsstatens lagstiftning i fråga om utbyte av personuppgifter mellan nationella myndigheter. Mottagaren var skyldig att se till att begränsningarna följdes. Den överförande staten fick dock, enligt artikel 12.2, inte tillämpa några andra begränsningar än de som gällde vid motsvarande nationella överföringar.

Artikel 12.1 genomfördes genom 8 § i 2013 års lag. Där angavs att om en svensk myndighet hade erhållit uppgifter från en annan medlemsstat, och det fanns villkor som begränsade möjligheten att använda dessa uppgifter, skulle svenska myndigheter följa villkoren oavsett vad som var föreskrivet i lag eller annan författning.

Av förarbeten till 2013 års lag (prop. 2012/13:73 s. 83) framgick att likalydande bestämmelser om att villkor skulle följas i och för sig gällde enligt flera andra författningar, exempelvis lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål, men att dessa inte hade samma

tillämpningsområde som dataskyddsrambeslutet. Det ansågs därför nödvändigt att införa en motsvarande bestämmelse i 2013 års lag.

När personuppgifter överfördes enligt dataskyddsrambeslutet och 2013 års lag framgick det alltså uttryckligen att svenska myndigheter skulle följa villkor som andra medlemsstater hade ställt upp, oavsett vad som var föreskrivet i lag eller annan författning.

4 Nya bestämmelser efter dataskyddsreformen

4.1 Dataskyddsdirektivet har ersatt rambeslutet

Både dataskyddsrambeslutet och 2013 års lag har numera upphävts. Anledningen är den dataskyddsreform som har genomförts inom EU. Efter den reformen gäller två nya rättsakter, en förordning och ett direktiv, för behandlingen av personuppgifter inom EU:

- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning)
- Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/680 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behöriga myndigheters behandling av personuppgifter för att förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder, och det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av rådets rambeslut 2008/977/RIF.

Förordningen kallas ofta för GDPR (eng. General Data Protection Regulation). Den gäller både för myndigheter och för enskilda och innehåller regler om hur personuppgifter får behandlas i allmänhet.

Direktivet (dataskyddsdirektivet) gäller när vissa myndigheter, som kallas för behöriga myndigheter, behandlar personuppgifter i syfte att förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder. Direktivet gäller också när dessa myndigheter behandlar personuppgifter för att skydda mot samt förebygga och förhindra hot mot den allmänna säkerheten. När

exempelvis Polismyndigheten behandlar personuppgifter i syfte att bekämpa brott gäller alltså direktivet i stället för förordningen.

Direktivet ger medlemsstaterna i princip samma utrymme som dataskyddsrambeslutet att ställa upp villkor när personuppgifter överförs till andra medlemsstater eller EU-organ. Av artikel 9.3 och 9.4 framgår att sådana villkor får ställas upp om de 1) är fastställda i unionsrätten eller nationell rätt och 2) är tillämpliga på motsvarande nationella överföringar inom den berörda medlemsstaten.

Till skillnad från dataskyddsrambeslutet innehåller direktivet emellertid ingen uttrycklig bestämmelse om att den mottagande medlemsstaten ska följa eventuella villkor. I artikel 9.3 anges dock att den överförande myndigheten ska informera mottagaren om de särskilda villkor som gäller och om kravet att respektera dem.

4.2 Brottsdatalagen genomför dataskyddsdirektivet

Dataskyddsdirektivet har i svensk rätt genomförts i huvudsak genom brottsdatalagen. Det är en ramlag som gäller generellt på det område som direktivet reglerar. Utöver brottsdatalagen finns det ett flertal s.k. registerförfattningar som gäller på dataskyddsdirektivets område. Ett exempel på en sådan är lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område.

Brottsdatalagen innehåller ingen bestämmelse som anger att svenska myndigheter ska följa villkor som en annan medlemsstat ställer upp i enlighet med dataskyddsdirektivet. Den innehåller alltså ingen motsvarighet till den bestämmelse som fanns i 2013 års lag.

Av 8 kap. 9 § brottsdatalagen framgår däremot att om en svensk behörig myndighet har fått personuppgifter från ett tredjeland eller en internationell organisation, och det på grund av en överenskommelse med tredjelandet eller den internationella organisationen gäller villkor som begränsar möjligheten att använda uppgifterna, ska svenska myndigheter följa villkoren oavsett vad som är föreskrivet i lag eller annan författning. Av 2 kap. 20 § brottsdatalagen framgår vidare att svenska myndigheter som utgångspunkt får ställa upp villkor i förhållande till en mottagare i en annan medlemsstat eller ett EU-organ bara om det i motsvarande fall får ställas upp samma typ av villkor i förhållande till en svensk mottagare.

5 En kompletterande bestämmelse föreslås

Förslag: Brottsdatalagen ska kompletteras med en bestämmelse om vad som gäller när en svensk behörig myndighet har fått personuppgifter från en annan medlemsstat i EU eller ett EU-organ och det finns villkor som begränsar möjligheten att använda uppgifterna. Svenska myndigheter ska då följa villkoren oavsett vad som är föreskrivet i lag eller annan författning.

Skälen för förslaget

Informationsutbytet är av stor vikt

Att kunna utbyta information med andra länder och internationella organisationer är viktigt för att svenska myndigheter effektivt ska kunna bekämpa och lagföra brott. Det kan också vara viktigt t.ex. när straffrättsliga påföljder ska verkställas. När uppgifter överförs till svenska myndigheter från andra länder eller från internationella organisationer kan det som framgått ställas upp särskilda villkor om hur uppgifterna får användas i Sverige. Om svenska myndigheter inte följer sådana villkor kan informationsutbytet äventyras.

Regelverket är heltäckande – nästan

De bestämmelser som i dag finns i brottsdatalagen och flera andra lagar innebär att svenska myndigheter i många fall kan och ska följa villkor som andra länder eller internationella organisationer har ställt upp i samband med att personuppgifter överförs till Sverige.

När det gäller uppgifter från tredjeländer eller internationella organisationer framgår detta av 8 kap. 9 § brottsdatalagen. Den bestämmelsen är generellt tillämplig när behöriga myndigheter behandlar personuppgifter i syfte att bekämpa eller lagföra brott, verkställa straffrättsliga påföljder eller upprätthålla allmän ordning och säkerhet. På flera områden finns det dessutom, som framgått, särskilda bestämmelser som innebär att villkor ska följas oavsett om uppgifterna kommer från medlemsstater i EU eller från tredjeländer. Sådana finns i bl.a. 21 § lagen (1998:620) om belastningsregister, 5 kap. 1 § lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål, 4 kap. 2 § lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete, 5 § lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar och 6 kap. 3 § lagen om internationellt polisiärt samarbete.

Dessa bestämmelser får tillsammans antas omfatta flertalet av de fall då personuppgifter överförs till svenska myndigheter inom ramen för brottsbekämpning, lagföring och straffverkställighet.

Det finns emellertid fall då brottsdatalagen är tillämplig utan att överföringen samtidigt omfattas av någon av de särskilda lagar som föreskriver att villkor ska följas. Det kan t.ex. tänkas att ett annat land ställer upp villkor vid överföring av personuppgifter i ärenden enligt lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder eller lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen. Dessa lagar innehåller inga bestämmelser om att svenska myndigheter ska följa eventuella villkor som har ställts upp.

I dessa fall innebär brottsdatalagen att villkor ska följas om de har ställts upp av ett tredjeland eller en internationell organisation men inte om de har ställts upp av en annan medlemsstat eller av ett EU-organ. Detta är inte tillfredsställande.

En kompletterande bestämmelse säkerställer informationsutbytet

För att säkerställa att Sverige fullt ut kan delta i det europeiska informationsutbytet på dataskyddsdirektivets och brottsdatalagens område bör regelverket justeras. Det är varken rimligt eller konsekvent att villkor som ställs upp av tredjeländer och internationella organisationer ska följas men inte villkor som på motsvarande sätt ställs upp av andra medlemsstater eller EU-organ.

Brottsdatalagen föreslås därför kompletteras med en bestämmelse om vad som gäller när en svensk behörig myndighet har fått personuppgifter från en annan medlemsstat eller ett EU-organ och det finns villkor som begränsar möjligheten att använda uppgifterna. Svenska myndigheter ska i sådana fall vara skyldiga att följa villkoren oavsett vad som är föreskrivet i lag eller annan författning. Det ska alltså införas en bestämmelse som motsvarar den som fanns i 2013 års lag och de som i dag gäller på flera mer specifika områden.

Dataskyddsdirektivet kräver inte uttryckligen att en bestämmelse av detta slag införs men bygger uppenbarligen på tanken att sådana villkor som en medlemsstat får ställa vid överföringen ska följas. I artikel 9.3 anges att den överförande myndigheten ska informera mottagaren om villkoren och om kravet att respektera dem.

Den nya bestämmelsen bör placeras i anslutning till 2 kap. 20 § brottsdatalagen, som handlar om de villkor som svenska behöriga myndigheter får ställa upp vid överföringar av personuppgifter till mottagare i andra medlemsstater eller EU-organ. Bestämmelser om användningsbegränsning finns i och för sig, som framgått, även i 8 kap. brottsdatalagen. Det kapitlet handlar dock om överföring av personuppgifter till tredjeland och internationella organisationer.

Det finns inte något behov av ändringar i de övriga lagar som har nämnts och som innehåller bestämmelser om att villkor som andra länder eller internationella organisationer ställer upp ska följas. De bestämmelserna har olika tillämpningsområden och är utformade på skiftande sätt. Några följdändringar behövs inte heller i övrigt.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Lagändringen ska träda i kraft den 1 januari 2022.

Bedömning: Det behövs inte några övergångsbestämmelser.

Skälen för förslaget och bedömningen: Den lagändring som föreslås bör träda i kraft så snart som möjligt. Med hänsyn till den tid som kan antas gå åt för remissförfarande, fortsatt beredning inom Regeringskansliet och riksdagsbehandling framstår det dock som att ett tidigare ikraftträdande än den 1 januari 2022 inte är möjligt.

Det bedöms inte finnas något behov av övergångsbestämmelser.

7 Konsekvenser av förslaget

Bedömning: Förslaget förbättrar i viss mån förutsättningarna för att bekämpa och lagföra brott. Förslaget bedöms inte ha några ekonomiska konsekvenser för det allmänna eller för enskilda. Det bedöms inte heller i övrigt ha några sådana konsekvenser som bör redovisas särskilt.

Skälen för bedömningen: Den nya bestämmelsen ska säkerställa att Sverige fullt ut kan delta i det europeiska informationsutbytet på dataskyddsdirektivets och brottsdatalagens område. Att svenska myndigheter följer villkor som andra medlemsstater eller EU-organ ställer upp vid överföring av personuppgifter är i regel en förutsättning för att få ta del av uppgifterna. Att kunna utbyta information med andra medlemsstater och EU-organ är viktigt för att svenska myndigheter effektivt ska kunna bekämpa och lagföra brott. Det gäller inte minst vid gränsöverskridande brottslighet. Förslaget bidrar alltså till goda förutsättningar för att bekämpa och lagföra brott.

Förslaget bedöms inte ha några ekonomiska konsekvenser för det allmänna eller för enskilda. Det bedöms inte heller i övrigt ha några sådana konsekvenser som bör redovisas särskilt.

8 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i brottsdatalagen (2018:1177)

2 kap.

20 a § Om en svensk behörig myndighet har fått personuppgifter från en annan medlemsstat eller ett EU-organ och det finns villkor som begränsar möjligheten att använda uppgifterna, ska svenska myndigheter följa villkoren oavsett vad som är föreskrivet i lag eller annan författning.

I paragrafen, som är ny, anges vad som gäller om en svensk behörig myndighet har fått personuppgifter från en annan medlemsstat eller ett EU-organ och det finns villkor som begränsar möjligheten att använda uppgifterna. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Om den som har överfört eller gjort uppgifterna tillgängliga har ställt upp särskilda villkor för hur en viss uppgift får användas, t.ex. av vem den får behandlas, för vilka ändamål den får behandlas eller hur länge den får behandlas, ska enligt paragrafen dessa villkor följas av svenska myndigheter. Detta gäller oavsett vad som annars är föreskrivet i lag eller annan författning. Ett begränsande villkor följer med personuppgiften om den lämnas vidare till en annan myndighet (se JO 2007/08 s. 57). Den myndighet som lämnar personuppgiften vidare anses vara skyldig att informera om begränsningen.

Paragrafen är utformad med förebild i 8 kap. 9 §, som reglerar vad som gäller när villkor har ställts upp av ett tredjeland eller en internationell organisation, och 8 § första stycket i den upphävda lagen (2013:329) med vissa bestämmelser om skydd för personuppgifter vid polissamarbete och straffrättsligt samarbete inom Europeiska unionen. Likartade bestämmelser om användningsbegränsning finns i flera andra författningar, se bl.a. 5 kap. 1 § lagen (2000:562) om

internationell rättslig hjälp i brottmål och 6 kap. 3 § lagen (2017:496)
om internationellt polisiärt samarbete.